

Sanskrit indernes hellige sprog

De følgende 4 sider er taget fra Stenzler, Elementarbuch der Sanskrit-Sprache, Berlin 1965.

Først kommer alfabetet, derpå bøjningen af asvah (hest) og asmi (jeg er).
Sidst kommer en tekstsider fra Mahabharata.

Schriftlehre

1. Das Sanskrit (saṃskṛtam) wird meist in dem Nāgarī-Alphabet geschrieben, das aus folgenden Silbenzeichen besteht:

a) Vokale:
 Einfache अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū ऋ ṛ ॠ ṝ ऌ ḷ
 Diphthonge ए e ऐ ai ओ o औ au

b) Konsonanten:

1. Gutturale:	क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
2. Palatale:	च ca	छ cha	ज ja	झ jha	ञ ña
3. Cerebrale: ¹	ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa
4. Dentale:	त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
5. Labiale:	प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
6. Halbvokale:	य ya	र ra	ल la	व va	
7. Zischlaute:	श śa	ष ṣa	स sa		
8. Hauchlaut:	ह ha				

Sekundäre Lautzeichen: ' ṃ (Anusvāra), ~ (Anunāsika), : ḥ (Visarga).

Anm. 1. ङ ṅa (cerebral) nur in Vedaschriften.

Anm. 2. Statt Nāgarī wird oft Devanāgarī gesagt, das in Südindien zum Unterschiede von Nandināgarī gebraucht wird.

2. Aussprache. ऋ ṛ, ॠ ṝ, ऌ ḷ sind silbisch. ऋ ṛ wird gesprochen wie *er* in Bäcker mit nachklingendem i, ॠ ṝ mit nachklingendem u, ऌ ḷ wie *el* in Engel. ए e und औ o sind stets lang und waren ursprünglich Diphthonge. e ist meist aus ai, o (außer nach § 35, 1a und 51 Ausn.) aus au entstanden. ऐ ai und औ au sind die Fortsetzer von älterem āi und āu. Vgl. § 40.

3. Die Aspiraten (kh usw.) sind mit rasch nachfolgendem Hauche zu sprechen. — ङ ṅ in ड ḍ wie unser ng. — Die Palatale werden gesprochen wie Dentale mit nachfolgendem palatalem sch, ञ ña wie das mouillierte n im Französischen. Die Cerebrale sind wie Dentale mit zurückgebogener Zungenspitze zu sprechen. य ya und व va sind wirkliche Halbvokale, v mehr wie englisches w

Doeh werden auch andere Kasus adverbial gebraucht: **प्राचिण** (meistenteils), **विशेषतः** (besonders). — Mit Suffix **वत्** werden Adverbia gebildet mit der Bedeutung 'wie': **अमरवत्** (gleich einem Gotte) vom St. **अमर**.

Vokalische Deklination

62. Maskulina auf अ — अश्व aśva (Pferd):

	Sing.	Plur.
N.	अश्वः aśvaḥ	अश्वाः aśvāḥ
A.	अश्वम् aśvam	अश्वान् aśvān
I.	अश्वेन aśvena	अश्वैः aśvaiḥ
D.	अश्वाय aśvāya	} अश्वेभ्यः aśvebhyaḥ
Ab.	अश्वान् aśvāt	
G.	अश्वस्य aśvasya	अश्वानाम् aśvānām
L.	अश्वे aśve	अश्वेषु aśveṣu
V.	अश्व aśva	अश्वाः aśvāḥ

Dual

N. A. V.	अश्वौ aśvau
I. D. Ab.	अश्वभ्याम् aśvābhyām
G. L.	अश्वयोः aśvayoḥ

Ebenso die Neutra auf अ wie दान dāna (Gabe), nur N. A. Sg. दानम् dānam; N. A. V. Du. दाने dāne; N. A. V. Pl. दानानि dānāni.

63. Feminina auf आ — कन्या kanyā (Mädchen):

	Sing.	Plur.
N.	कन्या kanyā	} कन्याः kanyāḥ
A.	कन्याम् kanyām	
I.	कन्यया kanyayā	कन्याभिः kanyābhiḥ
D.	कन्यायै kanyāyai	} कन्याभ्यः kanyābhyaḥ
Ab.	} कन्यायाः kanyāyāḥ	
G.		कन्यानाम् kanyānām
L.	कन्यायाम् kanyāyām	कन्यासु kanyāsu
V.	कन्ये kanye	कन्याः kanyāḥ

Dual

N. A. V.	कन्ये kanye
I. D. Ab.	कन्याभ्याम् kanyābhyām
G. L.	कन्ययोः kanyayoḥ

151. दुह् (melken) Par. दोह्ति धोचि (§§ 18 An. 52) दोग्धि (§ 51 b), दुह्यः दुग्ध दुहन्ति; \bar{A} . दुहे धुचे दुग्धे, दुह्यहे धुग्धे दुहते. — लिह् (lecken) Par. लेह्ति लेचि लेढि (§ 51 a), लिह्यः लीढ लिहन्ति; \bar{A} . लिहे लिचे लीढे, लिह्यहे लीढे लिहते. — आस् \bar{A} . (sitzen) Sg. आसे आस्ते (§ 52 b) आसे, 2. Pl. आधे (§ 44), 3. Pl. आसते; 1. Impf. आसि.

152. इ Par. (gehen) st. St. ए, schw. St. vor vokalischen Endungen य्, aber im Ätm. mit Präfix अधि (studieren) इय् —

P. 2. 4. 45f.

Ind. एमि एषि एति इवः इथः इतः इमः इथ यन्ति
 Imp. अयानि इहि एतु अयाव इतम् इताम् अयाम इत यन्तु
 Impf. आयम् ऐः ऐत् ऐव ऐतम् ऐताम् ऐम ऐत आयन्
 Opt. इयाम् — Mit अधि 1. Sg. अधीये, 3. Sg. अधीते, 3. Pl. अधीयते.

Unregelmäßige der zweiten Klasse

153. अस् (sein), wenn nicht Hilfsverb (§ 235) nur Par., hat in den nicht augmentierten Formen als schwachen St. स्. Unregelmäßig sind die 2. Sg. des Indik. und Imperat. und die 2., 3. Sg. Impf.

P. 2. 4. 52;
6. 4. 111

Indikativ			Optativ		
1. अस्मि	स्वः	स्मः	स्वाम्	स्वाव	स्वाम
2. असि	स्यः	स्य	स्याः	स्यातम्	स्यात
3. अस्ति	स्तः	सन्ति	स्तात्	स्ताताम्	स्तुः
Imperativ			Imperfekt		
1. असाणि	असाव	असाम	आसम्	आस्व	आस्म
2. एधि	स्तम्	स्त	आसीः	आस्ताम्	आस्त
3. अस्तु	स्ताम्	सन्तु	आसीत	आस्ताम्	आसन्

154. Die Wurzeln अन् (atmen), जच् (essen), रुद् (weinen), श्वस् (atmen), स्वप् (schlafen) schieben vor den Endungen, die mit Konsonanten außer य anlauten, इ ein, vor der Endung der 2. und 3. Sg. Impf. Par. ई oder अ. रोदिमि रोदिषि रोदिति, रुदिमः रुदिथ रुदन्ति; Opt. रुद्याम्; Imp. रोदानि रुदिहि रोदितु; Impf. अरोदम् अरोदः oder अरोदीः अरोदत् oder अरोदीत्. जच् bildet außerdem die 3. Pl. Par. Ind. Imp. und Impf. nach § 148a.

P. 7. 2. 76

155. ब्रू (sprechen) schiebt vor konsonantisch anlautenden Endungen im starken Stamm ई ein: Ind. Präs. Par. ब्रवीमि ब्रवीषि ब्रवीति, ब्रूमः ब्रूथ ब्रुवन्ति; Imp. ब्रवाणि ब्रूहि ब्रवीतु; Impf. अब्रवम् अब्रवीः अब्रवीत्; Ätm. ब्रुवे ब्रूषे ब्रूते, 3. Pl. ब्रुवते.

P. 2. 4. 53, 84;
7. 3. 93;
8. 2. 35

तयोरदृष्टकामो ऽभूच्छृण्वतोः सततं गुणान् ।
 अन्योन्यं प्रति कौन्तेय स व्यवर्धत हृच्छयः ॥ १६ ॥
 अशक्नुवन्नलः कामं तदा धारयितुं हृदा ।
 अन्तःपुरसमीपस्थे वन आसौ रहो गतः ॥ १७ ॥
 स ददर्श ततो हंसाज्ञातरूपपरिष्कृतान् ।
 वने विचरतां तेषामेकं जग्राह पक्षिणम् ॥ १८ ॥
 ततो ऽन्तरिक्षगो वाचं व्याजहार नलं तदा ।
 हन्तव्यो ऽस्मि न ते राजन्करिष्यामि तव प्रियम् ॥ १९ ॥
 दमयन्तीसकाशे त्वां कथयिष्यामि नैषध ।
 यथा त्वदन्यं पुरुषं न सा मंस्यति कर्हिचित् ॥ २० ॥
 एवमुक्तस्ततो हंसमुत्ससर्ज महीपतिः ।
 ते तु हंसाः समुत्पत्य विदर्भानगमंस्ततः ॥ २१ ॥
 विदर्भनगरीं गत्वा दमयन्त्यास्तदान्तिके ।
 निपेतुस्ते गरुत्मान्तः सा ददर्श च तान्खगान् ॥ २२ ॥
 सा तानद्भुतरूपान् वै दृष्ट्वा सखीगणावृता ।
 हृष्टा यहीतुं खगमांस्त्वरमाणोपचक्रमे ॥ २३ ॥
 अथ हंसा विससृपुः सर्वतः प्रमदावने ।
 एकैकशस्तदा कन्यास्तान्हंसान्समुपाद्रवन् ॥ २४ ॥
 दमयन्ती तु यं हंसं समुपाधावदन्तिके ।
 स मानुषीं गिरं कृत्वा दमयन्तीमथाब्रवीत् ॥ २५ ॥
 दमयन्ति नलो नाम निषधेषु महीपतिः ।
 अश्विनोः सदृशो रूपे न समास्तस्य मानुषाः ॥ २६ ॥
 तस्य वै यदि भार्या त्वं भवेथा वरवर्णिनि ।
 सफलं ते भवेज्जन्म रूपं चेदं सुमध्यमे ॥ २७ ॥
 वयं हि देवगन्धर्वमनुष्योरगराक्षसान् ।
 दृष्टवन्तो न चास्माभिर्दृष्टपूर्वस्तथाविधः ॥ २८ ॥
 त्वं चापि रत्नं नारीणां नरेषु च नलो वरः ।
 विशिष्टाया विशिष्टेन संगमो गुणवान्भवेत् ॥ २९ ॥
 एवमुक्ता तु हंसेन दमयन्ती विशां पते ।
 अब्रवीत्तत्र तं हंसं त्वमप्येवं नले वद ॥ ३० ॥
 तथेत्युक्त्वाण्डजः कन्यां विदर्भस्य विशां पते ।
 पुनरागम्य निषधान्नले सर्वं न्यवेदयत् ॥ ३१ ॥

॥ इति नलोपाख्याने प्रथमो ऽध्यायः ॥ १ ॥

दमयन्ती तु तच्छ्रुत्वा वचो हंसस्य भारत ।
 ततः प्रभृति न स्वस्था नलं प्रति बभूव सा ॥ १ ॥
 ततश्चिन्तापरा दीना विवर्णवदना कृशा ।